

גליון מס' 10 / ר"ח כסלו התשפ"ב

פִּיסַת מְדְבָר וְהָר

העלון החודשי של מרכז סיור ולימוד סוסיא

תוכן העניינים

על הנעשה במסו"ל סוסיא / עמוד 3

"כְּרִים שְׂזָה" - תנ"ך במדבר ובהר / עמודים 4-5

"שְׂאֵד־מָרוֹם עֵינֵיכֶם..." - הפינה האסטרונומית / עמודים 6-7

מעשה שהיה... היום לפני / עמוד 8

"זָרַע וְקָצִיר וְקָר וְחָם וְקִיץ וְחֹרֶף" - על תופעות עונתיות בטבע סביבנו / עמוד 9

להכיר מקרוב / עמודים 10-12

"לנוע לנוע" - המלצות חמות לטיול משפחתי / עמודים 13-14

מה חדש במסו"ל סוסיא?

כבר ממש מריחים מכל פינה את החורף מתקרב. הגשמים הראשונים, הריחות והצינה של הערב. זאת עונה מצוינת לצאת אל המדבר! כשלא כל כך חם, והשמש מסתתרת מבעד לעננים (כמובן עם הרבה ערנות וזהירות מפני שיטפונות). אז בהחלט עבר עלינו חודש של טיולים מדבריים עם בתי ספר, תיכונים וגם גמלאים. צוות ההדרכה הוותיק קיבל בזרועות פתוחות את הצוות הצעיר, שכבר קפץ עמוק למים והתחיל להדריך, ואנחנו שמחים מאוד בעבודה, בהשקעה ובמסירות שלהם כבר עכשיו!
בעלון הזה תוכלו לקרוא מספר מאמרים מעניינים מפרי עטן.

לכבוד חודש בסלו וחג האורים, הכנו לכם תכנית עשירה ומגוונת של סיורים, אירועי תוכן, טיול ג'יפים ועוד ועוד. אז כדי שלא תגידו שלא ידעתם, הנה לכם בקצרה. פרטים על כל אירוע תוכלו כמובן למצוא באתר ובדף הפייסבוק שלנו.

- כנס הספר והמדבר- ביום ראשון, נר שביעי. הכנס יתקיים במתחם מסו"ל סוסיא והוא יסתיים בכניסה לבית הכנסת העתיק בסמוע להדלקת נר שמיני של חנוכה בהדרכת ד"ר דורון שר אבי. להרשמה <https://tickchak.co.il/22412>
- **טיולי משפחות**- בימים שלישי עד חמישי נוציא סיורי משפחות במדבר יהודה לנחל זהר, נחל חסד והר סדום – הטיולים במחיר סמלי.
- **טיול ג'יפים במדבר יהודה**- ביום שלישי נצא לטיול מרתק בצפון מדבר יהודה, ובסיומו נדליק נרות חנוכה בג'בל חרמון (סמוך לנבי מוסא), ממנו תצפית מרשימה אל עבר ים המלח
- **טיולי משפחות בשיתוף אשכולות וקק"ל**- בימים רביעי חמישי ביער יתיר. ההרשמה דרך אתר אשכולות.
- **יום דרור**- ביום שני, יום משולב בהרצאות וצעדה לזכר דרור וינברג. פרטים נוספים באתר ישיבת סוסיא **לחינוך סביבתי**.
- **שבת חנוכה** – בשבת פרשת מקץ נקיים שבת תוכן מרתקת בנושא גבורה יהודית בימים ההם ובזמן הזה. התכנית כוללת סעודות עשירות, הרצאות, סיור עששיות באתר ומופע מוזיקלי לחנוכה (במוצ"ש). להרשמה <https://tickchak.co.il/22489>

"כְּרִיחַ שְׁזָה" - תנ"ך במדבר ובהר - אהרון פיינסילבר

על צאנו של נבל וידו של שאול

(עפ"י שיעור של הרב עוזי ביננפלד)

את הציווי להילחם בעמלק והשמידו אנו מכירים עוד מן התורה, אך כמה שהדבר נשמע ברור ופשוט נראה שאין זה כך כלל וכלל.

כבר בפעם הראשונה בה עם ישראל יוצא למלחמה בעמלק כממלכה, תחת הנהגתו של שאול.

ז וַיֵּד שְׂאוּל, אֶת-עַמְלֵק, מִחֲוִילָה בְּוַאֲדַ שׁוּר, אֲשֶׁר עַל-פְּנֵי מִצְרָיִם. ח וַיִּתְּפֹשׂ אֶת-אַגַּג מֶלֶךְ-עַמְלֵק, חֵי; וְאֶת-כָּל-הָעַם, הַחֲרִים לְפִי-חֶרֶב. ט וַיַּחְמַל שְׂאוּל וְהָעַם עַל-אַגַּג, וְעַל-מֵיטֵב הַצֹּאן וְהַבָּקָר וְהַמִּשְׁנֵי וְעַל-הַכְּרִים וְעַל-כָּל-הַטּוֹב, וְלֹא אָבוּ, הַחֲרִימָם; וְכָל-הַמְּלָאכָה נִמְבְּזָה וְנָמַס, אֶתֶּה הַחֲרִימוּ.

שאול אומנם מכה בעמלק אך בניגוד לציווי של שמואל חומלים שואל והעם על אגג מלך עמלק ועל הצאן שתפסו והביקורת של שמואל על כך לא תאחר להגיע.

לאחר שמסתיימת המלחמה, עוד לפני שנפגשים שאול ושמואל בגלגל מסתתר לו פסוק קטן וחשוב-

יב וַיִּשְׁכַּם שְׂמוּאֵל לְקִרְאֵת שְׂאוּל, בַּבֶּקֶר; וַיִּגַּד לְשְׂמוּאֵל לֵאמֹר, בָּא-שְׂאוּל הַכְּרִמָּה וְהִנֵּה מְצִיב לוֹ יָד, וַיִּסֹּב וַיַּעֲבֹר, וַיֵּרֶד הַגִּלְגָּל.

שאול עולה מבקעת ערד אל דרום הר חברון הולך על שוליו של רכס מעון ומגיע לכרמל, כאן דואג שאול להציב אנדרטה "הנה מציב לו יד" שידעו כולם על ניצחונו במלחמה על עמלק.

מה כל כך חשוב בכרמל שדווקא בה מחליט לעבור שאול בדרכו חזרה לביתו? מדוע דווקא במקום זה הוא מחליט להציב לו יד-אנדרטה לזכרון המלחמה?

כדי להבין מדוע בוחר שאול דווקא את כרמל כמקום הצבת היד עלינו לחזור כמה פרקים אחורה. לסיפור המלכתו של שאול בפרק י'.

כאשר ממליכים את שאול מכנס שמואל את עם ישראל ועל ידי גורל מוצא את השבט ממנו יבוא המלך את המשפחה ולבסוף את שאול עצמו.

בכל שכבות העם ניכרת השמחה - "וַיִּרְעוּ כָּל-הָעַם וַיֹּאמְרוּ, יְחִי הַמֶּלֶךְ"

לאחר המלכתו הולך שאול לביתו, אל הגבעה.

אך ישנם כמה אנשים שלא כל כך מרוצים - וַבְּנֵי בְלִיעֵל אָמְרוּ, מַה-יִשְׁעֵנוּ זֶה, וַיִּבְזְהוּ, וְלֹא-הִבִּיאוּ לוֹ מִנְחָה; וַיְהִי, כְּמִחְרִישׁ.

בני בליעל רואים את המלכת שאול ואת אהדת העם ומזלזלים במעמדו, מבזים אותו אך שאול שומר על שתיקה, וזוהי שתיקה רועמת כי את הביזיון הזה שאול לא שוכח.

מי הם אותם בני בליעל המבזים את שאול?

בפרק כה נוכל למצוא את סיפור דוד ונבל שם התנ"ך מכה את נבל איש בליעל.

אם נתחקה אחר משפחתו של נבל נוכל לראות שהוא כליבי דהיינו ממשפחתו של כלב שזכה בדרום הר חברון כולו כנחלה.

נבל ממשפחתו של כלב השייך לשבט יהודה רואה את המלכתו של שאול משבט בנימין והדבר חורה לו, הרי המלוכה מקומה בשבט יהודה ולא בבנימין.

ועל כן הוא מבזה את המלך ומזלזל בו.

אותו זלזול וביזוי שהוא יעשה גם לשליחי דוד שיבואו לבקש ממנו לחם, משום שנבל סבור כי המלך הראוי זה הוא וממש לו דוד.

שאול לא שוכח את איש הבליעל- נבל שביזהו בעת המלכתו ובעת חזרתו ממלחמתו עם עמלק הוא עוצר דווקא בכרמל, כאן במקום מגוריו של נבל- **וְאִישׁ בְּמַעוֹן וּמַעֲשָׂהוּ בְּכַרְמֶל.**

כאן במקום מגוריו של נבל הוא דואג להציב יד שתזכיר לנבל היטב מיהו המלך שניצח את עמלק ומנהיג את עם ישראל.

פעמיים היה בטוח נבל כי לו המלוכה, באחת רק ביזה את המלך ובשנייה הוא כבר מצא את מותו.

פעמיים נפגשו שאול ונבל בראשונה הגיע נבל אל שאול בעת שהתכנסו כל ישראל מצפה ודאג לבזותו.

בפעם השנייה הגיע שאול אל נבל הכרמלה ודאג להודיע ולהזכיר לו מי כאן המלך.

על שתיקתו בעת שביזהו נבל בהמלכתו אומרים חז"ל שנענש שאול משום שמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול.

ועל הצבת היד בכרמל לאחר המלחמה נענש שאול גם כן.

שאול במלחמתו על עמלק רואה את הגושפנקא למלכותו משום שמלכות ומחיית עמלק קשורות אחת בשנייה.

נפילתו של שאול היא בדיוק בהצבת היד, ברגע בו הוא לוקח את מלחמת המצווה במלחמה ומשתמש בה כנגד נבל.

אם שאלנו מה עושה שאול דווקא בכרמל אז כעת אנו יודעים שזה בגלל נבל.

כעת רק נותר לנו לעמוד באיזו תצפית יפה במרחב דרום הר חברון, להביט על רכס מעון ולדמיין את שאול העולה מבקעת ערד אל כרמל הסמוכה לתל מעון.

כאן ממש תחת רגלינו ובכל נסיעה על הכביש מערד לקריית ארבע או להפך אנחנו הולכים בדרכו של שאול וצבאו בחוזרם מן המלחמה בעמלק.

שָׂאוּ - קְרוֹם עֵינֵיכֶם... - הפינה האסטרונומית - יסכה בן הר

הפעם - מה בין צייד, עגלון ומזל תאומים?

(נכתב בעזרת מאמרו של שלמה בוסקילה והדובה הגדולה)

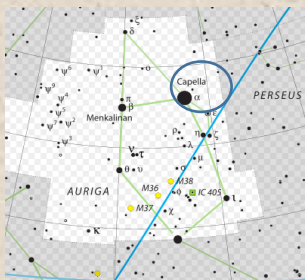
הימים מתחילים להתקצר, החורף כבר ממש בפתח וזו הזדמנות לעסוק בכמה מקבוצות הכוכבים המרכיבות יחד את צורת משושה החורף שמתחילה לזרוח בימים אלו ממש.

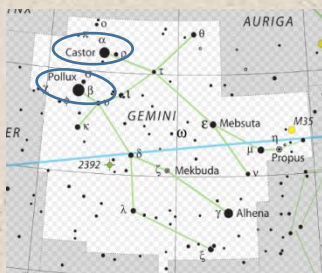
הקבוצה הבולטת והמפורסמת ביותר בשמי החורף ובשמיים בכלל היא קבוצת **אוריון**, בגלל שקו המשווה השמימי חוצה אותה היא נראית מכל מקום על פני כדור הארץ. קבוצה זו נקראת גם הצייד ושמה הערבי הוא ג'עברי- הגיבור, וכך גם ברוב התרבויות קבוצה זו מזוהה עם גיבורים שונים. השם העברי של אוריון הוא כסיל "עֵשֶׂה־עַשׂ כָּסִיל וְכִימָה" (איוב ועמוס)

חז"ל מתרגמים את השם כסיל לנפיל ואף בתרגום התנ"ך לארמית כסיל נקרא "גברא"-גיבור. יש הטוענים ששמו של החודש הקרוב - כסלו, נקבע בגלל הכסיל שמתחיל לבלוט ולזרוח בשמיים ומבשר על בוא החורף.

הכוכבים הבולטים בקבוצה זו הם **מייסה**- ראשו של אוריון, **ריגל**-הרגל של הצייד ואחד מהכוכבים המרכיבים את משושה החורף, **ביטלג'וז** ו**בלטריקס** שמזוהים עם הכתפיים של אוריון.

קבוצה נוספת הבולטת בשמים בימים אלו היא **עגלון**, היא בולטת בעיקר בזכות **קאפלה**, אחד משלושת הכוכבים הבהירים ביותר בחצי הכדור הצפוני שמאיישת גם היא את אחד הקודקודים של משושה החורף. אמנם לקבוצה קוראים עגלון אך בלא מעט תרבויות היא מזוהה עם רועה צאן וגדי העיזים שלו, אחד הכוכבים בקבוצה זו אף נקרא "אל ענד"- העז.

אחת מקבוצות גלגל המזלות המתחילה לזרוח גם היא בתקופה זו של השנה היא קבוצת **תאומים**, הכוכבים הבולטים בה מסמלים את ראשי התאומים ונקראים **פולוקס** ו**קסטור**, אחד מהם נמנה גם על קודקודי משושה החורף והם מייצגים דמויות מנוגדות והפוכות וגם את הניגודיות האנושית.

כשרואים את מזל תאומים בשמיים ואת קבוצות הצייד (אוריון) והעגלון בסמוך, אי אפשר שלא לחשוב על התאומים המוכרים לנו מפרשת תולדות - עשיו ויעקב.

"וַיִּמְלֹאוּ יָמֶיהָ לְלֵדַת וְהָנָה תּוֹמִם בְּבִטְנָה: וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אֲדָמוֹנִי כְּלוּ כְּאֶדְרַת שַׁעַר וַיִּקְרָאוּ שְׁמוֹ עֵשָׂו: וְאַחֲרָי-כֵן יָצָא אַחִיו וַיִּדּוּ אֶחָזֶת בְּעֵקֶב עֵשָׂו וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב"
(פרשת תולדות)

" וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יָדַע צִיד אִישׁ שָׂדֶה"- עשיו מתואר כצייד ואף התברך על ידי יצחק בברכה "ועל-חֲרִבַּת תְּחִלָּה" ומכאן ההקבלה לאוריון מובהקת.

"ויעקב רעה את צאן לבן": לאחר הבריחה מעשיו, יעקב עוסק ברעיית צאנו של לבן ומכאן ניתן לקשר אותו לקבוצת העגלון.
בפרשת תולדות מתוארת קניית הבכורה של יעקב מעשיו שמתבטאת בצורה סמלית בשמיים כשהעגלון מקדים לזרוח לפני אוריון.

"...בשעה שברא הקדוש ברוך הוא את עולמו אמר לו לשר החושך סור מלפני... ואם אין אתה סר מלפני אני גוער בך שאני מבקש לברוא את עולמי באורה
אמר לו: "ואחרי האורה מה אתה בורא?"
אמר לו: "חושך"
אמר לו: "ואחר החושך מה אתה בורא?"
אמר לו: "תאומים"
אמר לו: "ומפני מה אתה בורא תאומים?"
אמר לו: "שעתיד לראות אדם באור ובחשך מפני שמזל תאומים אדם..."
(פסיקתא רבתי פרשה כ')

התאומים מסמלים את הכוחות המנוגדים בעולם, ממש כמו אור וחושך.
האדם מורכב מערבוב של אור וחושך, זה קיים בגישה הסינית עם הינג והיאנג וגם בתפיסה הקבלית של ימין- חסד ושמאל- דין, לפעמים נקודת ההסתכלות של האדם היא מהאור ולפעמים היא מהחושך, כשאדם הולך באור הוא יוצר צל.
אבל מה שהופך את האדם לאדם ומבדיל אותו מיתר בעלי החיים זה יכולת הבחירה שלו, הוא יכול לבחור באור ויכול לבחור בחושך.
חג החנוכה יחול בחודש כסלו הקרוב וחלק מהעניין שלו זה ניצחון האור על החושך שמתבטא בהדלקת הנרות בחנוכה.
אולי מה שחנוכה ותאומים מחדשים לנו זה את היכולת הזו, כמו עשיו ויעקב, אפשר לבחור בטוב ואפשר לבחור ברע, אפשר לשקוע בחושך ואפשר להוסיף כל יום עוד אור.

מעשה שהיה... היום לפני... - מוריה שריד

חביבה רייק

לפני קום המדינה היה אסור לטייל ולהתיישב בנגב, על פי הספר הלבן. באותה התקופה גולת הכותרת, השיא של הפלמ"ח היו המסעות לנגב. בניגוד למסעות הקודמים שהיו למטרות איסוף מודיעין וניווט, מסעות אלו היו גדולים יותר ומתוכננים יותר. מסעות אלו היו מושתתים על דוגמה אישית, רעות, גאוות יחידה ואהבת הארץ דרך הרגליים. אנשי הפלמ"ח מבינים שחייבים לטייל בנגב, להכיר את היזור לעומק. בנוסף זו הזדמנות לתרגל לוגיסטיקה, ניווט ולהתאמן בנשק רחוק מהבריטים.

המסעות התקיימו באביב למשך חודש ימים. מסלולם היה מג'נין אל מדבר שומרון (בקעת הירדן) ומשם לים המלח עד סדום. בסדום נערכו אימונים והכנה לקראת השבוע האחרון והקשה. בשבוע הרביעי הולכים ממדבר יהודה אל הנגב והמסע הסתיים ברביבים הצעירה. בסוף כל שבוע נערך מפקד שבו מתעדכנים לגביי המשך המסע ואם יש מישהו שתש כוחו ואינו יכול להמשיך עוד במסע הקשה הוא עוזב בנקודה זו.

באחד מהמפקדים שאותו ערך אורי יפה בבית הערבה, אורי ביקש שאם מישהו מרגיש שאין בכוחו להמשיך שיצעד קדימה. אף אחד לא התקדם. אורי פקד שכולם יחלצו את נעליהם כדי שהחובשת תבדוק את רגליהם. החובשת שמה לב לכף רגל פצועה וחבולה, רגל זו הייתה שייכת לחביבה רייק. אורי שאל אותה למה היא לא צעדה קדימה כשביקש. חביבה שאלה אם זו פקודה, כי אם זו לא פקודה היא מתכוונת להמשיך. היא הבטיחה לאורי שלא תהיה להם למעמסה. אורי נכנע, הוא ראה את ההחלטיות והרצון לעמוד בפני כל קושי. אכן כך היה, חברי המסע לא שמעו ממנה אף לא תלונה אחת והיא סיימה את המסע. סיפור זה מתאר את כוח הרצון ואת ההתמסרות של חביבה למשימה.

חביבה רייק נולדה בסלובקיה בתאריך 22 ביוני 1914. בגיל 18, עם תחושת ציונות גדולה, היא הצטרפה לשומר החדש והייתה שם פעילה מאוד. בגיל 25 עלתה לארץ והצטרפה לקיבוץ מענית. לאחר שלוש שנים התגייסה לפלמ"ח. כשהגיעו לאזניה ידיעות על השמדת יהודים באירופה היא התנדבה לשליחות של צניחה בקווי האויב הגרמני מטעם הצבא הבריטי, כדי לסייע ליהודי סלובקיה, ארץ מולדתה. חביבה יצאה למבצע צניחה בו השתתפו חיים חרמש, צבי בן-יעקב ורפאל רייס. שלושת הגברים צנחו וחביבה הונחתה ע"י מטוס. השלושה צנחו בשלום אך לא במקום המתוכנן. חביבה החלה לפעול לבדה ולאחר ארבעה ימים, כשחברי הקבוצה התאחדו, הם פתחו בפעילות. הם סייעו לפליטים יהודים ובמקביל מילאו אחר משימות שהטילו עליהם הבריטים.

בתחילת אוקטובר 1944 החל הצבא הגרמני לפלוש לאזור בו שהתה משלחת הצנחנים. מהר מאוד חביבה וחבריה החלו לארגן פינוי של יהודים אל ההרים למקום מסתור באופן מסודר. הם הגיעו אל המקום המתוכנן ב-29 באוקטובר וכבר למחרת, ב-30 באוקטובר, הגרמנים הסתערו על הקבוצה. מתוך אנשי הקבוצה היו כאלה שהצליחו להימלט, היו שנהרגו וחלקם גם נשבו. בין השבויים היו רפאל רייס וחביבה רייק. הם נכלאו וישבו 20 יום בכלא. בד' בכסלו תש"ה הוצאו להורג 250 יהודים, ביניהם חביבה רייק.

חביבה רייק מהווה דוגמה לאדם שאינו מוותר על שאיפותיו, פועל למען עמו ומולדתו בכל מחיר ומלמדת אותנו גבורה מה היא.

זרע וְקָצִיר וְקָר וְחָרֵף - על תופעות עונתיות בטבע סביבנו - אמונה מסליס

החלמונית

"יש מומחים לאקלים שטוענים שבאזור שלנו אין ארבע עונות אלא רק קיץ וחורף, ומה שאנחנו מכנים סתיו ואביב אינו אלא קווי הגבול והחזית שביניהם. יש גם בלשנים שקובעים שהשם "סתיו" הוא השם העברי הנכון של עונת הגשמים, שהיום אנחנו מכנים אותה "חורף", ככתוב: "כי הנה הסתיו עבר, הגשם חלף הלך לו". לדעתי אפשר לקרוא את המשפט הזה גם כפשוטו, והוא אומר שחלפו שתי עונות, זו אחר זו: קודם הסתיו ואחר כך החורף, אבל גם מבחינת חלוקת השנה אינני מקבל את התפיסה הזאת. התקופה שבין הקיץ לחורף ובין החורף אכן אינה מובהקת כמו שיאי הקור והמשקעים של ינואר או כמו החום הכבד של אוגוסט, אבל יש לה אופי ומאפיינים משלה - בצומח, בחי, במזג האוויר, בחקלאות ובהרגשה הגופנית והנפשית שלנו." **מאיר שלוש גינת בר, עונות.**

תקופת הפריחה של החלמוניות היא הסתיו, כנראה בגלל מנות הקור שקיבלה בעקבות הקור שמגיע עם עונה זו. ובגלל זה, הגיוני שהחלמוניות של יער יתיר יפרחו בין האחרונות, יער יתיר נמצא בספר המדבר ויחסית חם פה לעומת רכס חזקה שבגולן שם הן פורחות ראשונות.

שמה של החלמונית מגיע מהדמיון לחלמון הביצה, בערבית היא נקראת חלוואן אספר. היא ממשפחת הנרקסיים. החלמונית פורחת בתקופה קצרה של שבוע, היא נפתחת באור ונסגרת בסגריר הלילה. ולכן היא נדירה. נוסף לכך את הצבע החזק שלה ושהיא בין הפרחים היחידים שפורחים בתקופה זו, סוף הסתיו, כשהטבע אפור ומחכה לגשם שיעיר אותו לחיים. הייחודיות של החלמונית מסבירה לנו מה גורם לקבוצת אנשים לקרוא לעצמם "ציידי חלמוניות".

את פריחת החלמוניות נמצא:

בספטמבר - אוקטובר:

רכס חזקה ושביל הפסגה במירון אח"כ בלהבים וביער יתיר.

נובמבר - דצמבר:

נחל ראש פינה, נחל תקוע, הר אדמון, כרם בן זימרה, רכס בוקר, ירוחם, יער ביריה, דלתון ופסגת הר תבור. ואפילו יש אתר חדש בנחל שילה.

חלמונית גדולה
צילום: אוהד בנימיני

לכבוד החלמוניות ביער יתיר סימנו את שביל החלמוניות: דרך החלמוניות מתחילה בכביש 316 ומסתיימת בדרך הנוף המערבית, אורכה כ-5 ק"מ. הכניסה לדרך החלמוניות נמצאת כ-1.5 ק"מ לכיוון חורה (כביש 316).

דרך החלמוניות מסומנת בצבע שחור והאתר נמצא כקילומטר וחצי מהכניסה לדרך, לצד חלקה קטנה של עצי בוטנה (פיסטוק), ולידה טרסה הבנויה שבעה נדבכים של אבנים גדולות. ליד הטרסה פורח בסוף אוקטובר ובראשית נובמבר ריכוז גדול של חלמונית גדולה. החלמונית היא צמח בצל המצמיח פרחים גדולים, צמודים לקרקע, בעלי שישה עלי עטיף בצבע צהוב כחלמון.

צאו לשביל החלמוניות ותהנו גם אתם מהייחודיות של החלמונית, ותשוויצו למשפחה:

להכיר מקרוב- ראיונות עם תושבי ההר- ירדן בר-שאל

הפעם- יקי וצופית עשהאל, תושבי סוסיא, בעלי בית הבד הראשון בהר חברון מאז חורבן הבית!

יקי וצופית, ספרו לנו קצת על עצמכם.

יקי הוא אגרונום, וחוץ מהעיסוק בחקלאות ובכרם- הוא עבד שנים רבות גם בתור מורה במכללה בירושלים, ובישיבות תיכוניות שונות. צופית היא דרמה-תרפיסטית ובעלת קליניקה, וגם אצלה, מעבר לעיסוק בחקלאות ובכרמים, נוספים עוד כמה עיסוקים, והיא עבדה בתור יועצת באולפנת קריית ארבע הרבה שנים. יש להם 9 ילדים ב"ה, הקטן שבהם השתחרר לפני כשבועיים מהצבא.

יקי וצופית, שניהם, גדלו כ"עירוניסטים" לתפארת- הוא ירושלמי והיא תל אביבית, אך לשניהם היה ברור עוד בתור נער ונערה צעירים שהם יגורו במושב, ביישוב, במשהו חלקאי שהוא לא עיר. ובאמת, חלומם התגשם! יקי וצופית זכו להיות בין מקימי יתיר, המושב החקלאי הראשון שהוקם בדרום הר חברון. יקי עבד בתור רועה צאן ביתיר, שהיה מושב שיתופי, ולאחר תקופה הם הבינו שהם רוצים משהו קצת שונה, להישאר בתחום החקלאות אמנם, אך לעבור לשיטה עצמאית יותר. כשהגיעו לסוסיא, בשנת תשמ"ה (1985), כבר היו ביישוב כמה משפחות שעסקו בחקלאות, ויקי וצופית פתחו בעסק לגידול פרחים. החלקה הנסיונית הראשונה לגידול אדמוניות ביו"ש הייתה שלהם! בהדרגה עברו משפחת עשהאל לגדל מטעי נשירים- פירות מסוג מישימיש, שזיף ועוד, ולאחר מכן החלו לגדל גם כרמי ענבים זיתים.

פריחת הזית מסוג "ברנע".

המשק כולו היה שלכם? איך החזקתם הכל לבד?

כן, המשק כולו היה שלנו, עבדנו עצמאית. הילדים עזרו לנו, כל אחד בדרכו! מי שהתחבר יותר לחקלאות- עבד בחקלאות, ומי שפחות התחבר/ה- בא/ה להנעים לנו את הזמן בכרמים בשירה ובריקוד.. ;)

אחד הבנים שלנו למשל, ביקש בתור נער ליום ההולדת שלו מתנה מיוחדת- מטע משלו. ועד היום הבנים, הבנות והנכדים הגדולים שזה מעניין אותם- באים לעזור ולעבוד בבית הבד ובמטעי הזיתים.

החקלאות תמיד הייתה חשובה להם מאוד, וגם כל המשפחה נרתמת ולוקחת חלק במשק המשפחתי- כל פעם כשמגיעה תקופת המסיק, מגיעים גיסות וגיסים, בני דודים, ילדים, נכדים ועוד בני משפחה לעזור ומוסקים כולם יחד. וכמובן, סבתא צופית מפנקת ופותחים שולחן כיד המלך.. ממש חגיגה!

ליקי ולצופית ישנם שני כרמי יין, אחד מהם כבר בן עשרים ושבע שנה, ושני מטעי זיתים, שבהם שישה זנים שונים של זיתים ומכל אחד מהם מופק שמן שונה. ומי מפיק את השמן?.. לפני שלוש שנים, הצטרף למשפחה בית בד חדש.

למה ואיך הגעתם להקים בית בד משלכם?

מכמה סיבות- הראשונה, יקי לא אוהב להיות תלוי באף אדם מבחוץ, כשתלויים בזמנים ובמיקום של אדם אחר, האיכות של הזיתים עלולה להיפגם ולרדת. סיבה נוספת- ישנו רווח כלכלי בכך שאנשים אחרים מביאים גם הם את הזיתים לבית הבד שלנו. והסיבה השלישית היא- החוויה! זו חוויה מיוחדת להפיק בעצמך שמן זית מהזיתים שאתה בעצמך גידלת ומסקת.

מה עושים בעצם?

את המסיק מתחילים בתחילת חשוון, והוא נמשך בערך חודש.

כשיש כמות גדולה של זיתים, מפעילים את בית הבד המודרני, והוא מועך את הזיתים עד שמופק מהם שמן. הגרעינים והשאריות של הזיתים, שנקראים- גפת, מוצאים מהמכונה ונאגרים בצד. אצלנו, מצאנו שימוש גם לגפת- אנו מייבשים אותה במהלך הקיץ עד שהיא הופכת לגושים, ובגושים אנחנו משתמשים, במקום עצים, לחימום הבית בקמין.

השמן שיוצא מזיתי המסיק הראשוני, טעמו בדרך כלל יהיה מר וחרוף.

לכן כדאי לחכות קצת עם הזיתים.

במהלך כל השנים שעבדתם בתור חקלאים, מה למדתם?

אלוקים אחראי על הכל! אל תחשוב שאתה יודע יותר מידי, אל תעוף על עצמך.. ושהעבודה קשה, אבל משתלמת. יש סיפוק. השמן של משק עשהאל קיבל פעמיים פרס, ובשנה הראשונה קיבלנו "ציון לשבח", מתוך 150 מגדלים, השמן שלנו הגיע לעשירייה הטובה ביותר.

ספרו לנו, מה אתם הכי אוהבים בדרום ההר?

צופית- אני אוהבת מאוד את הקור של הבוקר והערב, את הציפורים.. הצלילות הזו של האוויר בבוקר, שיש תמיד- גם בקיץ. להסתובב בטבע ולראות את המראות המיוחדים שישנם. יקי- הכי אוהב את זה שאין פקקים.. לפחות בינתיים:). את הלבד והעצמאות, את חוסר התלות, את היכולת ליצור כאן. וגם אוהב מאוד לראות את הילדים הקטנים שהולכים לבית הספר, לראות שברוך ה' סוסיא גדלה וילדי הבית ספר מתרבים משנה לשנה, ובמיוחד אוהב לראות אותם מחופשים בפורים. והאמת, שהכי משמח אותי לנסוע עם הטרקטור, לראות את הילדים הקטנים מתלהבים מהאטרקציה הזו- הטרקטור, וככה עם הילקוט על גבם הם עושים לי שלום, ואני אוהב לעשות להם שלום בחזרה. יקי מבקש להוסיף, שהיה רוצה לראות יותר נוער שעובד ומתעסק בחקלאות. "הנוער יכול, אמנם זהו מקצוע שיכול להיות קשה, אבל אני מאמין בנוער וביכולותיו. צריך שתהיה יותר תחושת שליחות. פחות פינוק ויותר מחוייבות לארץ, לאדמה. מעבר למצוות יישוב הארץ, עם בריא הוא עם שמגדל את האוכל שלו בעצמו, לא מסתמך על אויביו שבעזה או על עמים אחרים! כל עם נורמלי צריך שיהיו לו גידולים בסיסיים שעליהם יוכל לגדול.. ובארצנו שלנו המשאבים קיימים, רק הערך של החקלאות ירד. צריך להעלות את ערך החקלאות."

וצופית מוסיפה: "שמן הזית הוא שמן מיוחד מאוד, ויש לו סגולות רבות. הוא מעכב חימצון ובריא מאוד לגוף. אם תרצו הוכחה לכך שהשמן שברשותכם הוא שמן זית אמיתי, הכניסו אותו למקפיא- ויקפא לכם. מספיק שיהיה מעורב מעט שמן מסוג אחר, והשמן לא יקפא.. רק שמן זית זך יקפא בשלמותו. ועוד דבר, כשמזגים את השמן- הצליל יפה וצלול, וזו עוד אחת מההוכחות לכך שהשמן הוא שמן זית אמיתי. ישנו פסוק בתהילים פרק ק"ד- "וַיִּינֹן יִשְׁמַח לִבָּב אֶנְוֶשׁ לְהַצְחִיל פְּנִים מִשְׁמֹן וְלֶחֶם לִבָּב אֶנְוֶשׁ יִסְעֶד". כשאדם שותה מהשמן, פניו צהלות! פרצופו מאיר. ולכן אנחנו מבינים שלא סתם הדליקו את נר התמיד שבמקדש- עם שמן זית.."

אנחנו בפתחו של חודש כסליו, ובכ"ה בכסליו נחגוג את חג החנוכה.

אחד הניסים המרכזיים שבזכותם אנחנו חוגגים את חג החנוכה, הוא מציאת פך השמן הקטן והיחיד, שמן זית- שכמותו הייתה מספיקה להדלקה של יום אחד, אך בנס גדול- השמן שנמצא הספיק לשמונה ימים. וכך, המנורה בבית המקדש שטיהרו החשמונאים, דלקה שמונה ימים

בית הבד- מבט מבפנים.

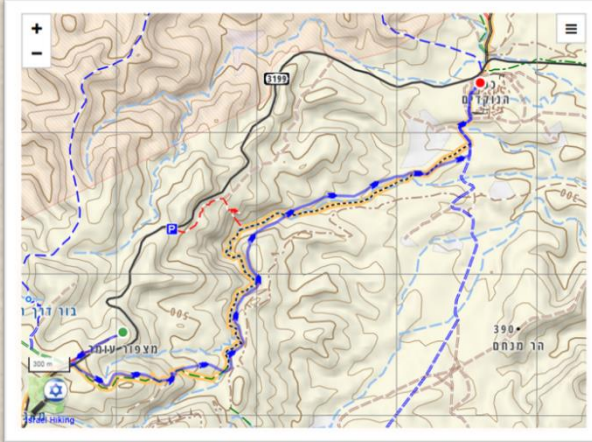
שלמים, ולזכר הנס הגדול אנחנו חוגגים עד היום, במשך דורי דורות, שמונה ימי חנוכה אלו, כדי להודות לקב"ה.

ולכן חשבנו שהכי מתאים לעלון של חודש כסליו ראיון עם יקי וצופית, שהם חקלאים בנשמתם, אוהבי אדם ואדמה- ובעלי בית הבד שממנו מופק השמן המיוחד, שמן הזית.

יקי וצופית היקרים, תודה על פתיחת הבית ועל השיחה המעניינת שהייתה לנו אתכם. החכמנו ולמדנו המון, ועכשיו תורכם- הקוראים..

"לנוע לנוע" - המלצה לטיול משפחתי- עדי בהלול

והפעם- נחל רחף עליון

נגמר הקיץ, הסתיו כבר פה ואין יותר מתאים מאשר לשוב אל רוח המדבר הטובה והנקיה. מסלול יפיפה ברמת המדבר הנמצא בפאתי ערד- ברכס כידוד ומגיע אל בקעת קנאים. במסלול נפגוש פריחה של בן חצב מדברי, חצבים, מלוח, רכפתן, ימלוח, זוגן ואזוביון, (ציפורן חתול ולשון פר- יותר בחורף).

במסלול גבים רבים והמון מערות שכנראה שימשו כמקום מחסה לרועים בדואים והיום משמשות כמערות מגורים של בעלי חיים. המסלול נסלל יחד עם מסלול נוסף, ששניהם יוצאים מכפר הנוקדים (נקודת הסיום של מסלול זה) ואלו מסלולים חדשים, לא כל כך מתויירים ולכן שפע החי והצומח בהם כמעט ולא נפגע. במסלול תקשיבו לציודי הציפורים ותפתחו את עיניכם לבעלי חיים וצמחים מיוחדים.

הוראות הגעה-

מערד נוסעים לכביש הגישה של מצדה- 3199. כעבור נסיעה קצרה – כ- 5 דקות, תגיעו לפניה שמאלה למצפה עומר. שם תחילת המסלול (ניתן לרשום בוויז "מצפה עומר").

תחילת המסלול-

המסלול מתחיל על יד כביש 3199- כביש הגישה למצדה. תחילתו בחניה של מצפה עומר. מהחניה עולים לתצפית ונהנים מנוף עוצר נשימה. מצפור עומר הוקם לפני כארבע שנים, לזכר סרן עומר רובינוביץ' מערד, שנפל במבצע עופרת יצוקה. ממרומי המצפור הזה ניבטים הגבעות והריהם של מואב ומדבר יהודה. כמו כן יש לוח מתכת המדמה את פני השטח ומציג לראווה את הר בן יאיר, נחל צאלים, נחל רחף, בקעת קנאים, הר קנאים, מצפור גורני, הר צפירה ועוד...

מהתצפית יורדים חזרה לחניה וממשיכים עם השביל האדום מערבה (לכיוון ערד) כ- 300 מטרים ופונים שמאלה עם הסימון הירוק. לאחר כ-100 מטרים חוצים את הכביש מול שלט גדול של מועצה אזורית תמר.

*ניתן להתחיל את המסלול גם מנקודה זו ולוותר על התצפית הראשונה - דרך נוחה ואופציה נוספת לתחילת המסלול (ללא חציית כביש) הירידה לנחל- ממשיכים עם הסימון הירוק היורד שמאלה לכיוון מזרח, מקיף את השלוחה וממשיך מטה עד החיבור עם נחל רחף. במפגש עם הנחל עוברים לסימון השחור.

ההליכה בחלקו הקניוני של הנחל נוחה בד"כ. מדי פעם תפגשו גבי מים, בתפילה שהם התמלאו לאחר הגשם. ממשיכים ללכת לאורך הנחל ועוקבים אחר הסימון השחור. לאחר הליכה של כ-3 קילומטרים בתוך הנחל המתפתל עולים שמאלה (עדיין עם הסימון השחור), חוצים תל קטן ונפגשים עם הסימון הכחול ליד כפר הנוקדים. עם היציאה מהנחל תפגשו דרך עפר והתיישבות בדואית סמוכה. פונים שמאלה לכיוון נקודת הסיום בכפר הנוקדים.

פרטים שכדאי לדעת!

- אורך המסלול - 5.5 ק"מ. זמן הליכה משוער - 30 שעות. דרגת קושי - קל, מתאים למשפחות.
- * המסלול אינו מעגלי כך שיש לקחת בחשבון שיש להחזיר את הרכב מנקודת ההתחלה - טרמפים/ הקפצה בהתחלה בעזרת 2 רכבים או כל רעיון העולה על רוחכם.
 - * אם אתם מעוניינים לשלב בטיולכם גם אטרקציה נחמדה בסוף - כפר הנוקדים הינו כפר אירוח עם חאן, חדרי אירוח ופעילויות עם בעלי חיים - גמלים ועוד. תוכלו לרשום בגוגל " כפר הנוקדים".

אזהרה

המסלול עובר בתוך הנחל ובשל כך יש לוודא לפני הטיול שלא נשקפת סכנת שיטפונות. אין להגיע אליו במידה וקיימת אזהרת שיטפונות ובחודשי החורף יש להתעדכן לגבי מזג האוויר.